

Anorexi en modern sjukdom?

Redan i texter från 1600-talet finns exempel på viktfixering hos unga kvinnor. Under medeltiden var det vanligt att kvinnor svälte sig för att komma nära Gud. Många av dessa kvinnor beskrevs som helgon, i dag hade dom setts som kvinnor med ätstörning. Självsvält har funnits hos unga kvinnor i mer än 1500 år.

Katarian av Siena, 1347-1380, var en kvinna som tidigt helgonförklarades under sin livstid. Hon åt en näve kryddörter varje dag. Utöver det piskade hon sig, brände sig och sov på törnen. Då såg man inte henne som ätstörd utan någon som asketiskt utövade sin tro.

Ett svenskt exempel på en självsvältande ung kvinna var Ester Jönsdotter. Till hennes hemvallfärdade människor av nyfikenhet för att se henne. I tio års tid låg hon till sängs och hallucinerade och citerade ur bibeln. Biskopen i Skara besökte henne och såg hennes tillstånd som ett Guds verk och var starkt emot den medicinska expertisen som gav en empirisk förklaring.

1689 kom den första medicinska beskrivningen av anorexia. Då konstaterade Ricard Morton att det var en form av psykisk störning och inte ett underverk eller helighet som man tidigare trott. Men det skulle dröja många år innan man såg allvaret med sjukdomen och tills hans teori skulle tas på allvar.

Svältande konstobjekt

Under 1800-talet väckte de svältande kvinnorna stor uppmärksamhet men användes då i vissa fall som konstobjekt och personer tjänade pengar på att visa upp deras magra kroppar.

1873 rapporterade läkaren William Gull inför London Clinical Society om en sjukdom han kallade anorexia nervosa (nervös aptitlöshet). Han beskrev sjukdomen som vanlig bland flickor i 15-20-årsåldern. Typiska kännetecken var extrem avmagring, menstruationsbortfall och rastlöshet. De symptom som William Gull talade om redan under 1800-talet stämmer väl in på de symptom vi känner till om ätstörningar idag.

Anorexi blev allt mer vanligt under 1970- och 80-talet och det bidrog till att man började se på de västerländska skönhetsidealen. Arthur Hamilton Crisp myntade begreppet viktfoxi under 80-talet. Hans bok *Let Me Be* gav en djupare förståelse av sjukdomen som en rotad rädsla hos patienter att uppnå vuxenhet. Rapporten visar dock att det funnits en viktfixering hos unga kvinnor även under 1600-talet. Då användes korsetter på flickor före puberteten för att underlätta ett framtida giftermål.

Det västerländska idealet

Historiskt sett har unga kvinnor alltid kämpat med att passa in i en rådande norm. Under 1700-talet knäckte man revbenen på flickor i överklassen för att de skulle komma i korsetten.

I delar av 1800-talet skulle man

också vara smal. Men det extremt magra idealet tog fart under 1900-talet. Mitten på 1960 kom Twiggy, en modell som kroppsligt sett skiljde sig från de tidigare timglasmodellerna. Det skapades en bantningshysteri i modevärlden, en hysteri som till stor del finns kvar i dag.

Martin Solberg, språkrör för Grön ungdom väst, vill att det ska införas en lagstiftning i modellyrket för att undvika att modeller far illa. Grön ungdom tycker att de rådande skönhetsidealen är ett samhällsproblem som måste tas på allvar av regeringen. Debatten blossade upp efter Metros avslöjande om att modellagenter rekryterade modeller utanför anorexikliniker i Stockholm.

– Att bekräfta någon som är sjuk i anorexi, att bekräfta att de är snygga eftersom dom är så smala som dom är, är som att säga till en deprimerad; du är lika värdelös som du tror. Man bekräftar själva kärnan i sjukdomen som försvårar ett tillfrisknande från sjukdomen, säger Martin Solberg.

Han förstår inte dagens skönhetsideal och att man ska sträva efter size 0. Han tycker att det är en problematik som måste tas på allvar.

– Unga personer som är sjuka kan få ärr för livet och ha en sned självbild livet ut. Att förvärra de här riskerna är helt bortom min förståelse. Därför tror jag på en lagstiftning i samband med en förstärkt sjukvård.

Modellyrket är romantiserat

Martin menar att i andra yrken finns det krav på arbetsgivaren att undvika att människor skadas

i arbetet. Men inom modellyrket ser det helt annorlunda ut. Han menar på att modellyrket är romantiserat och inte så glamouröst som man tror.

– Jag har pratat med modeller och de säger att det är en galen bransch och att många råkar otroligt illa ut. Man har en enorm press på sig att inte gå upp i vikt för då får man inga jobb. Senaste tio åren har snittmättet för modeller sjunkit med cirka 10 kilo och då är fortfarande snittlängden 177 centimeter. Kroppen är inte byggd för att ligga på den nivån, det är onaturligt.

Hur det kan gynna företagen ekonomiskt sett att visa upp kläder i storlekar de flesta inte kan bära förstår inte Martin.

– De flesta människorna kommer inte i en size 0-klänning, så varför ska man då visa upp kläderna i den storleken? Det kan ju inte gynna personerna som vill ha kläderna när man visa upp en klänning som nästan ingen kan bära, säger Martin.

Modellyrket bör enligt Martin ha samma krav som andra yrken. Man ska ställa krav på arbetsgivaren inte på arbetstagaren. Att motverka normer och ett sjukt skönhetsideal som dominerar unga människors vardag tas på allvar hos Martin och Grön ungdom.

– Jag har pratat med modeller och de säger att det är en galen bransch och att många råkar otroligt illa ut.

MARTIN SOLBERG
SPRÅKRÖR GRÖN UNGDOM

NIKITA ZEILOTH
nikita@alingtid.se

» **DET HÄR VAR** sista delen i artikelserien om ätstörningar. Tidigare artiklar i miniserien, Allt fler står i kö; ons 8 maj. Sandra blev frisk från anorexin; ons 15 maj. "Allting inom en ropar, ÄT!"; ons 22 maj.

ILLUSTRATION: STEPHEN NICHOLAS

Krönika

Att vara smal betyder inte att man är lycklig

Jag skrev nyligen en artikelserie om ätstörningar. Redan under första intervjun tänkte jag på dig. Ja, precis just dig. Du som är i puberteten och kommer att gå från en flickas kropp till en kvinnas. Jag vill att du tar två minuter av din tid och läser det här. Läs och försök att förstå.

Jag vet att vi lever i en kultur där konsumtion verkar vara viktigare än hur vi egentligen mår. Löpsedlar pryds av lovord om lyckade viktnedgångar och med modeller som ler rakt mot dig. Det är smal du ska vara, för smal är lika med perfekt. Är du inte nöjd med dig själv kan du banta och funkla inte det kan du alltid lägga dig under skalpellen. Men det är inte riktigt så enkelt.

Människan, framförallt kvinnan, har genomlidit mycket. Hon har alltid, oavsett tidsenok,

kämpat med att passa in i samhällets normer och ramar för vad som är accepterat. Idealen är beroende av den rådande normen, normen som i sin tur är en skapelse av makten.

Det västerländska idealet är uppbyggt på vikt och ålder. I vår kultur ska man inte vara nöjd med sig själv, man ska sträva efter något omänskligt. Tvingas ha ångest över att magen hänger över jeansen, att vi åldras och får rynkor och hela tiden tvingas slåss med tanken att vi inte duger.

Jag har hela tiden trott att man reducerar bort fett på modellerna vi ser pryda våra omslag. Men idag måste man många gånger lägga till fett på bilder för att modellerna är för smala. För smala!? Hör bara hur det låter. Vad säger det dig, du som precis kommit in i puberteten och

tittar på bilderna? Tänker du, att det är så här man ska se ut, det är smal man ska vara, med fasta bröst och utan dubbelhaka?

Jag vill bara skrika rakt ut! Jag vill sätt mig bredvid dig när du tittar på dessa bilder. Vill få dig att förstå att det bara är en bild, att allt är på låtsas. Du har rätt att se ut och vara precis så som du vill. Att vara smal betyder inte att man är lycklig. Det finns en baksida, en baksida som är så mycket mörkare än du kan förstå.

Det går inte en dag utan att jag hör någon i din ålder säga att de behöver gå ned i vikt. Är det inte i min närhet så är det ute på stan. Det gör så ont i mig när jag förstår hur skev din självbild är. Snälla. Snälla du som läser det här. Se dig själv i spegeln, klappa dig på axeln och var glad över att du ser ut så som du gör. Försök

att inte falla för löpsedlar om snabb viktning eller för modellernas leende på framsidan på din favorittidning. Alla kan le framför en kamera. Alla kan det. Men att le på insidan är något helt annat. Så våga vara dig själv. Stå emot den västerländska normen. Istället för att jobba på din vikt, jobba med att hitta ditt leende på insidan. Våga le med din själ. Skapa ditt eget öde, våga vara dig själv!

NIKITA ZEILOTH

